

Mari Taniloo

ESTO jõudis Eestisse

Sissejuhatuseks

4. augustil said Stockholmis alguse järjekordsed eestlaste ülemaailmsed kultuuripäevad ESTO '96. Seekord juba seitsmenda. 8. augustil saabus ESTO laev Tallinna sadamasse. „Kui ESTO-t tegime, ei kujutanud me kunagi ette, et võime jõuda oma kodumaale, kuigi lootsime seda väga,“ väitsid estolased ise. Ja ometi — siin nad olid, et pidada ühiselt koos kodueestlastega ESTO laulu- ja tantsupidu 10. augustil.

ESTO päevad said alguse 1972. Torontos, Kanadas Robert Kreemi eestvedamisel. 1976.a. tuldi taas kokku, seekord Baltimore'is, Ameerika Ühendriikides, kus võeti esimest korda kasutusele nimetus ESTO. Veel on peetud ESTO päevi 1980.a. Stockholmis, Rootsis, 1984.a. Torontos, 1989.a. Melbourne'is, Austraalias ja 1992.a. New Yorgis, Ameerika Ühendriikides. Juba esimestel ESTO-del kujunesid välja teatud põhiüritused: laulupidu, rahvatantsu- ja võimlemispidu, pidulik jumalateenistus, näitused, teatrietendused, kontserdid, rahvapidu, tantsuõhtu, sõjaveteranide kohtumisõhtud ja Eestile vabadust nõudev meelevaldusrongkäik.

ESTO laulu- ja tantsupeo ettevalmistused algasid ammu ning viisid välja selleni, et 9. augustil kogunesid laulukoorid laulukaare alla, rahvatantsijad laulukaare

esisele murule, et ühiselt harjutada laule ja tantse. 10. augustil saadi taas kokku peaproovis.

Enne peo algust polnud paljud küsitletutest kodueestlastest ei oma ridades laulmas ega ka lauluväljakul kohanud väliseestlasi.

Intervjuud enne pidu

Meil oli rohkem õnne. Ajasime juttu USA-st tulnud üksiklauljatega. Merike Tamm ja tema ameeriklasest abikaasa Jack Seits elavad Lõuna-Carolina ühes väikeses linnakeses. Proua Tamm on sündinud põgenike laagris Saksamaal. Tema mõlemad vanemad olid eestlased. Abikaasa eesti keelt ei räägi, kuid laulab eesti keeles. Lapsed saavad eesti keelest aru, kuna ema kõneleb nendega oma emakeeles.

„Mida arvate sellest, et ESTO '96 toimub Eestis?“ küsisime.

„See on suurepärane,“ arvas Jack Seits, „iga ESTO võiks lõppeda Eestis.“

Linnas, kus nad elavad pole ühtegi teist eestlast. Eestlastega kohtuvad nad tänu sellele, et kuuluvad Põhja- ja Lõuna-Carolinas moodustatud 70-liikmelisse eestlaste rühmitusse, mis saab kokku vabariigi aastapäeval ja jaanipäeval.

Proua Linda Walesist oli pealtvaatajana lauluväljakule saabunud juba kaks tundi enne peo algust. 88-aastane vanaproua lahkus Eestist 1936. aastal. 60 aastat kodumaast kaugel olnud

ESTO laulu- ja tantsupeo tuli on jõudmas Lauluväljakule.

Foto: VE

proua lausus meile läbi pisarate:
„Tahtsin ikka enne surma Eesti
pinnal kõndida.“

Proua Lindal oli kaasas tütar
Helga, kes (kahjuks) eesti keelt ei
kõnele. Temaga vestlesime inglise
keeles. „Ma tunnen, et kuulun
siia,“ ütles ta. „Mu isa on wales-
lane, ema eestlane, kuid mina pean
ennast eestlaseks.“

Emal ja tütrele oli plaanis
külastada ka teisi Eesti linnu: Tar-
tut, Pärnut, Haapsalut, Põlvat.
Tallinngi olevat väga palju
muutunud sellest ajast peale, kui
vanaproua viimati siin käis.
Soovisime neile head peotaju nii
eesti kui inglise keeles.

Tänu sellele, et ESTO '96
toimus Eestis, olid pidulisteks just

rohkem kodueestlased.

Tehnikaülikooli Akadeemilise
Naiskoori dirigent Tiina Sooba:
„Kindlasti on see tore, et ESTO
jõudis Eestisse. Kuid meie inimes-
tele ehk ei ole ESTO nii suur sünd-
mus kui laulupeod. ESTO on
eelkõige pidustus väliseestlastele,
kuigi olen kohanud neid vähe.“

„Mida ESTO kui üritus pakub
Teile?“ olime huvitatud.

„Eelkõige saab laulda Välis-
Eesti dirigentide Rosemarie Lin-
dau ja Roman Toi käe all,“ oli
kindel vastus.

Nagu paljud teisedki võtsid Teh-
nikaülikooli Akadeemilise
Naiskoori naised koos oma
dirigendiga päikest ning olid õn-
nelikud, et vihma ei saja.

Umbes paari sammu kaugusel
istus pinkidel palju mudilasi.
Saime teada, et lapsed tulevad 20.
keskkoolist ja on kõik
8—9-aastased ning moodustavad
2. klassi rahvatantsurühma. Lap-
sed olid erutatud eelseisvast
esinemisest ESTO'l — nemadki
said teha oma ajalugu!

Kõndisime veidi ringi. Käisime
ära supiköögis, kus suppi veel
ülegi jäi. Otsisime väliseestlasi ja
leidsime Rosemarie Lindau, kes
pidi eelseisval õhtul juhatama
ühendkooride laulu Ü. Vinteri
„Põhjamaa“. Rosemarie Lindau
on pärit Torontost, Kanadast, kus
juhatab 30-liikmelist Toronto Eesti
Segakoori, samuti Eesti Peetri
(Järg lk. 11)

ESTO jõudis...

(Algas lk. 6)

kiriku koori, milles laulab 60 liiget. Viimasega tehakse väljasõite, esinetakse erinevates kirikutes vähemalt 1 kord kuus.

Teist aastat on Rosemarie Lindau Eesti lasteaias kasvatajaks. Lasteaias käib 50 eesti last. Proua Lindaul on 7-aastane poeg, kes äsja lõpetas lasteaia ning valmistub kooli minema.

Rosemarie vanemad sündisid Eestis. Peres oli mitu õde-venda, kes kõik rääkisid enne eesti kui inglise keelt. „See on Kanadas minu ja mu õdede-vendade omavaheline salakeel,“ selgitab ta, „keegi teine ei saanud aru.“

„Kas olete kunagi juhatanud nii suurt koori kui on ESTO laulupeo koor?“ küsitlesime teda. „Ei, mitte kunagi. Kõige suurem koor, mida olen juhatanud, oli 500—600-liikmeline.“

„Kas teie koorid on Eestis ESTO kultuuripäevadel?“

„On üksikuid lauljaid. Mõlemast koorist umbes 20 lauljat. Paljud ei jõudnud siia tulla, sest on vanemad inimesed. Noori lauljaid kahjuks juurde ei tule,“ väitis proua Lindau kahetsusega.

Rosemarie Lindau on võtnud osa kõikidest ESTO-dest, välja arvatud 1989.a. Melbourne'is Austraalias, kuna ootas just poega.

Tema oli see õige inimene, kellelt küsida. „Mille poolest erineb 1996 aasta ESTO teistest ESTO-dest?“ „Me oleme Eestis,“ kõlas Lindau vastus.

„Kuna ESTO kajastab põhiliselt väliseestlaste kultuurilist tegevust, peab ta kuidagi moodi edasi kestma. Meie, väliseestlased, ei tule siia elama, kuigi meie südame-

ed on siin. Mäjal kodud, perekonnad ja tööd. Kõik eestlased ei saa elada kodumaal. Aga on tore, kui ükskõik millises riigis kohtad eestlast — sul on siis öömaja,“ jätkas proua Rosemarie Lindau.

„Mida te ütleksite kodueestlastele, kes on kogu aeg elanud siin?“ oli meie järgmine küsimus. „Te laulsite ennast vabaks! Tunneme uhkust teie üle!“

Meid hämmastas Rosemarie ülihea eesti keele oskus. „Olen püüdnud oma pojaga pidevalt eesti keeles kõnelda. Pean ka sõnaraamatust sõnu otsima, mis aitab keeleoskusele palju kaasa.“

Pojal aga oma emakeele oskusega raskusi pole. „Mu poeg tahab väga Eestisse tulla. Võtan ta kaasa järgmisel korral,“ lausub Rosemarie Lindau lõpetuseks.

Kell oli saamas 17, mis tähendas seda, et enne pidu me enam kedagi küsitleda ei jõudnud. (Järgneb)

Mari Tamiloo

ESTO jõudis Eestisse

(2)

Pidu ise

Erinevalt üldlaulu- ja tantsupidudest toimus ESTO laulu- ja tantsupidu ühendatult. Peo kava aga oli üles ehitatud nii, et ükski kooriliik laval ei lahkunud. Kooriliigina aga polnud laulukaare alla kogunenud lastekoorid peale „Ellerheina“. Nemad jäid peost kõrvale.

Täpselt kell 17 hakkas 8. augustil Raekoja platsil süüdatud ESTO laulu- ja tantsupeo tuli ülevalt nõlvalt liikuma alla laulukaare poole. Tuli, mis Raekoja platsil sümboolselt süüdati, jõudis Toronto Eesti Meeskoori ja EKE Inseneride hoole all Lauluväljakule, nende kõrval sammusid kaks Ellerheina tüdrukut.

Tule süütajaks lauluväljakul oli Toronto Eesti Meeskoori lauluvend Ülo Isberg.

Mikk Mikiver luges peo avateksti ning dirigendipulti astus Välis-Eesti dirigent Roman Toi, kes juhatas T. Vettiku (M. Univeri) „Su põhjamaa päikese kullast.“

Ühendkoori laulmise ajal liikusid laululava esisele murule rahvatantsurühmad, et ühiselt koos lauljatega esitada Ü. Vinteri ja Ü. Raudmäe (E. Vetemaa) „Põhjamaa“. Koreograafia seadnud M. Agu, lavastaja Ü. Luht, juhatas Rosemarie Lindau — paljudele lauljatele südamelähedaseks saanud dirigent.

Üks number sulas teisesse. Vahetekste, mis olid võetud K. Lepiku, N. Osila, M. Underi, L. Hainsalu, V. Grünthal-Ridala, E. Niidu ja K.J. Petersoni luulest, luges Mikk Mikiver.

Väike väliseestlasest tüdruk Maarika Teose esitas H. Liitoja laulu „Mu esivanemad“.

Tütarlaps oli tubli, tema esitus armas.

R. Eespere ühendkoori lauldud „Kojutulekus“ oli oma teatud sümboolika — juhatas ju seda Jaan Seim, Rootsi eestlane. Seim oli nii suure koori ees teist korda.

Esinesid Välis-Eesti tantsurühmad, kes esitasid K. Toropi seatud Eesti rahvatantsu „Ingliskad“. Lavastajaks Liina Teose.

Võimlejate numbri ajal hakkas peotuli, mis oli seisnud dirigendipuldi ees, läbi võimlejaterivi liikuma tuletorni poole. Tule süttimist saatis ühendkoori lauldud M. Lüdigi (Fr. Kuhlbrasi) „Koit“. Juhatas Ants Üleoja — lauljate lemmikdirigent.

ESTO '96 laulu- ja tantsupeotuli oli süüdatud. Leek paistis kaugele merele ning kuulutas kogu maailmale estolaste jõudmist koju.

Peokõne pidas ESTO '96 patroon ja Eesti president Lennart Meri, millele järgnes Eesti hümn. Seda saatis Piirivalve orkester, juhatas Arvi Miido.

Järgnesid tantsurühmad, seejärel segakoorid, laste tantsurühmad, meeskoorid ja naiskoorid.

Kavas polnud midagi märkimis-

väärselt uudset. Kuid ka vanu laule ja tantse on võimalik esitada nii, et nad mõjuvad uutena.

Segakooride lauludest võiks esile tõsta P. Sarapiku (J. Liivi) „Ta lendab mesipuu poole“, mida juhatas Toomas Kaptan. Laulu tekst sobis suurepäraselt kokku ESTO kultuuripäevade mõtte ning väliseestlaste koju jõudmisega. Lauljatele meeldis aga midagi hoogsamat ja selleks oli Hirvo Surva juhatatud E. Oja (rahvaluule) „Kangakudumise laul“.

Meeskoorid said oma armastatud dirigendi Jüri Rendi käe all laulda väga toreid laulu — V. Tormise (rahvaluule, P.E. Rummo) „Meeste laulu“, mis tuleb neil alati hästi välja. Publik elas kaasa ning naiskooride ridades tekkis elevus. Meeskoore juhatas ka noor ja andekas välisdirigent Charles Kipper.

Naiskoorid esinesid kahe lauluga ega suutnud üle laulda ei mees — ega segakoore.

Erinevalt väikestest lauljatest, oli väikestele tantsijatele antud võimalus ESTO-l esineda. Laste tantsurühmad esitasid „Koera polka“, mille lavastas M. Saar ja „Tsiki-triki“, lavastajaks E. Jakobson.

Sõna võttis ESTO-de isa ja eestvedaja Robert Kreem. „Suur tänu“, öeldi dirigentidele, üldjuhtidele. Pärgajateks olid „Ellerheina“ lauljad.

Ühendkoori esituses kõlas G. Ernesaksa (L. Koidula) „Mu isamaa on minu arm“, juhatas Kuno Areng. Kahjuks lahkus Gustav Ernesaks ise meie keskelt enne, kui ESTO jõudis Eestisse. Pealtvaatajad seisis, paljudel pisarad silmis, kuulates kodueestlastele justkui teiseks

ESTO

laulu- ja tantsupidu

Lennart Meri peokõnet esitamas.

Foto: Tommy Tomson

hümniks saanud püha laulu.

Kogu laulu- ja tantsupeo kulminatsiooniks oli ühendkoori ja tantsurühmade ühiselt esitatud M. Härma—R. Kulli (F. Karlsoni) „Tuljak“, mida juhatas Ants Üleoja. Et tantsijad saaksid korralikult tantsida, tuli lauljatel muutusi teha mitmes kohas, nii rütmilises kui ka esituslikus küljes. Paljusid lauljaid see aga häiris, teised olid rahul ja rõõmsad.

Kogu peo lavastaja oli Ülo Luht, laule ja tantsu saatsid ansambel

Jaan Sommeri juhatusel ja Piirivalve orkester Arvi Miido juhatusel. Kooride lavaliikumise juhiks oli Paul Raud.

Pidu oli lõppenud. Peotuli kustus.

Peol esines 112 sega-, 58 nais-, 31 meeskoori, 40 rahvatantsurühma, 12 laste rahvatantsurühma, 20 võimlemisrühma Eestist, Välis-Eesti lauljaid ja tantsijaid Baltimore'ist, New Yorgist, Portlandist, Torontost, Vancouverist,

(Järg lk. 8)

ESTO jõudis...

(Algus lk. 6)

Seattlest, Pariisist, Peterburist, Riiast ja mujalt.

Läks nii, nagu läks. Palju oleks võinud olla teisiti. Ka lastekoorid oleksid võinud osaleda. „Lapsed on meie tulevik! Laste peale võib loota. Kui lastel ei ole ESTO jätkamise huvi, ei tule järgnevatest ESTO-dest midagi,“ väitis Rosemarie Lindau.

ESTO-t oleks vaja just noortele väliseestlastele, kes on kaotanud oma sidemed kodumaaga. Välis-Eesti noortel peaks olema võimalus kohtuda kodueestlastega. Võib olla hakatakse tulevikus korraldama eraldi ka noorte ESTO-sid, kui see traditsioon ikka jätkub.

Laulu- ja tantsupeo lõpp ei tähendanud aga rahvamurru lahkumist väljakult. Juba mõne ansambli „Kukerpillid“ poolt esitatud laulu järel, oli kogu tantsuplats rahvast puupüsti täis. Algas rahva pidu e. rahvapidu. Esinesid veel ansambel „Karavan“, Piirivalve orkester ja Tallinna Tehnikaülikooli meeskoor. Pidukäis nii laululaval kui lava ees.

(Järgneb)

ESTO jõudis Eestisse

(3)

Intervjuud pärast pidu

Meil aga õnnestus kätte saada Roman Toi, kes äsja 80 aastaseks saanuna on ikka nooruslik ja rõõmus. Toi oli rahul: „Kogu pidu muutus üheks lavastuseks. Ja rahvas — kogu publik ning koor- muutus üheks tervikuks. Kui oleks olnud ettekande korras, et nüüd on rahvatantsud, koorilaulud, mõni kõne, mis on harilikult vähemalt 100% liiga pikk, juhtub et asjad lähevad omavahel segamini ega täienda üksteist. Tänane kava oli aga üles ehitatud nii, et üks number eeldas järgmist.“

Kas ESTO laulupeo kõla erineb millegi poolest tavalise laulupeo koori kõlast?“ olime Toi arvamusel huvitatud. „Ei, tegelikult ei erine. Laulud tulevad välja just nii, kuidas koorijuhid on suutnud need oma lauljatele selgeks õpetada,“ lausus Toi ja palus loosse sisse panna järgmised sõnad: „Küll oleks tore, kui lauljatel oleks nii palju kannatust, et nad laseksid oma koorijuhtidel neile laulud selgeks õpetada!“

„Mida arvate, kas väliseestlaste arv seoses sellega, et päevad toimuvad Eestis, on suurenenud või vähenenud?“ olime huvitatud.

„Otse ESTO-le tulnud rahvast on küll, Austraaliani välja, kuid neid ei ole palju. Ma ei oska välja mõelda ühtegi põhjust, miks on väliseestlasi siin siiski nii vähe.

Sooviksin, et järgmisele ESTO-le, mis võiks toimuda Tallinnas, tuleks natukene rohkem rahvast kokku,“ väitis Torontos elav paljude lauljate lemmikdirigent.

Lõpetuseks lausus Roman Toi tõsiselt: „ESTO-d on üks omaette kultuurisündmus, mis ei tohi kuidagi viisi kokku minna laulupidudega. Laulupidude traditsiooni, mis on kestnud peaaegu 130 aastat, ei tohiks mitte hakata parandama. Ameeriklane ütleb: „Mõttetu on head asja parandada.“ Ja see on tõi.“

Ajasime veel juttu väliseestlastega New Jerseyest. Theo Elmend oli väga liigutatud, et ESTO toimub Eestis. „Nii peakski jääma, kuna nende inimeste arv, kes välismaal ESTO-sid korraldasid ja korraldavad hakkab vähenema.“ J. Elmendile meeldis laulu- ja tantsupeo ühendamise mõte. Pretensioone oli vaid kava osas — J. Aaviku „Hoia Jumal Eestit“ oleks võinud seal olla.

Nii arvasid teisedki välis- ja kodueestlased, keda küsitlesime. „On ju kaugel olles see laul meid ikka ühendanud, toonud pisaraid meie silmi,“ väitsid väliseestlased. Paljud kodueestlased aga igatsesid taga E. Võrgu „Eesti lippu“.

Keset tantsuplatsi seisis pikk mees, kaelas tammepärg ja võttis vastu õnnitlusi peo kordamineku puhul. Jaan Seim Rootsist oli hea meelega nõus meiega rääkima. Tema sõnul oli ESTO Eestimaale jõudmine kuidagi viisi üks ko-

Selle ESTO südmused piltidena tõi meie lehe lugejaile peamiselt kaastööline Tommy Tomson. Fotol näeme teda ootamas Valget ESTO Laeva Tallinna lähel.

jutulek. Aga edaspidi? „Ma arvan, et ESTO peaks siiski kajastama väliseestlaste tegevust, kuid olema kontaktis Eestimaaga. Välismaal või Eestis, see on teine küsimus. Aga osaleksid seal niihästi Eesti kui ka välismaa-estlased.“

„Ilm tähendab ju kohutavalt palju! Kui ei ole ilma, pole ka õiget peotuju.“ lisas ta. Soovisime talle jõudu ja jaksu uuesti Eestisse tulla ning juhatada, siis juba kolmandat korda nii suurt koori, nagu seisis täna laval.

Rahvapidu jätkus. „Eesti rahvas polegi enam nii häbelik, kui ta oli aastaid tagasi,“ väitis meile rahvapeo juht Heinz Valk, „Mõne loo järel juba läks pidu lahti. Raske on seda peotuju seisma saada.

Eesti inimesed on muutunud lahtisemaks, avatumaks.“ Esitasime härra Valgule veel paar küsimust.

„Mida arvate ESTO toimumisest Eestis?“ „Kui me räägime ESTO-st kui kõigi maailma eestlaste peost, siis Eestis on ju neid kõige rohkem. Selles mõttes on ESTO siin korraldamine lausa kohustuslik. Mina ei ole selle vastu et ESTO-d jääksid toimuma Eestis. Igast maailma nurgast koju tulla on palju toredam kui lihtsalt ühte teise välisriiki.“

Rahvapidu kulmineerus ilutules-tikuga mäenõlval. Taevasse lendas nii kollaseid, punaseid kui ka roosasid saluute. Ilutulestikku saatis „Karavani“ laul. Kogu see

ilu võttis ka kõige kalgima südamega inimesel silmad märjaks.

Peoga võisid kõik rahule jääda, nii korraldajad, tantsijad, lauljad kui ka pealtvaatajad, sest pidu läks korda. Heatujulise maigu andis rahvapidu.

ESTO-lased jätsid teineteisega hüvasti, et taas kohtuda nelja aasta pärast, nagu traditsiooniks on saanud ning läksid väsinult ja õnnelikena koju magama, sest kodu on seal, kus on kodumaa.

Mida arvata laulu- ja tantsupeo ühendamisest? Arvamusi on erinevaid. Kindlasti oli ta üks vaatamäng, täis lusti ja rõõmu. Silmale ilus vaadata, kõrvale kaunis kuulda. (Järg lk. 7)

Kas järgmisel korral kohtuvad estolased jälle Eestis, ei oska keegi veel öelda. Ka kodueestlased ootavad ja loodavad, et meid välismaale kutsutakse.

ESTO '96 oli sündmus, mis teadustas kogu maailmale, et üks väike rahvus võib kokku tulla sajast erinevast maailma paigast ning tähistada oma rahvuse kultuuripäevi ja tutvustada kultuuri omapära jälle vabal maal, vabas Eesti riigis, oma kodus.

ESTO '96 kultuuripäevade raames toimus ka mitmeid teisi üritusi. Oli avatud mitu näitust, toimus mitmeid kontserte, töötas „Salakõrts“ ja noorte ööklubi. 9. augustil toimus võimlemispidu ja ESTO '96 ball. ESTO muutis värvikamaks ka maailma noortekoori (World Youth Choir) kontserdid mitmel pool.

ESTO '96 päevad Tallinnas lõppesid 11. augustil. Eestlasi aga ootasid külla saarlased (ESTO päevad Saaremaal 11.—12. august), tartlased (ESTO-järgsed päevad Tartus 13.—18. august). 11. augustil toimus ka Paldiski päev. Igaühel oli võimalus valida talle meeldiv ja sobiv pidustuste jätkumise variant.

Lõpetuseks ütleksin minagi omalt poolt midagi. „Aitäh, Sulle, ESTO, et jõudsid ka Eestisse! Kallid estolased! Ootame teid tagasi nelja aasta pärast!“

adis Eestisse

Sooviksin, et järgmisele ESTO-le, mis võiks toimuda Tallinnas, tuleks natukene rohkem rahvast kokku," väitis Torontos elav paljude lauljate lemmikdirigent.

Lõpetuseks lausus Roman Toi tõsiselt: „ESTO-d on üks omaette kultuurisündmus, mis ei tohi kuidagi viisi kokku minna laulupidudega. Laulupidude traditsiooni, mis on kestnud peaaegu 130 aastat, ei tohiks mitte hakata parandama. Ameeriklane ütleb: „Mõttetu on head asja parandada.“ Ja see on tõsi.“

Ajasime veel juttu väliseestlastega New Jersey. Theo Elmend oli väga liigutatud, et ESTO toimub Eestis. „Nii peakski jääma, kuna nende inimeste arv, kes välismaal ESTO-sid korraldasid ja korraldavad hakkab vähenema.“ J. Elmendile meeldis laulu- ja tantsupeo ühendamise mõte. Pretensioone oli vaid kava osas — J. Aaviku „Hoia Jumal Eestit“ oleks võinud seal olla.

Nii arvasid teisedki välis- ja kodueestlased, keda küsitlesime. „On ju kaugel olles see laul meid ikka ühendanud, toonud pisaraid meie silmi,“ väitsid väliseestlased. Paljud kodueestlased aga igatsesid taga E. Võrgu „Eesti lippu“.

Keset tantsuplatsi seisis pikk mees, kaelas tammepärg ja võttis vastu õnnitlusi peo kordamineku puhul. Jaan Seim Rootsist oli hea meelega nõus meiega rääkima. Tema sõnul oli ESTO Eestimaa le jõudmine kuidagi viisi üks ko-

Selle ESTO sündmused piltidena tõi meie lehe lugejaile peamiselt kaastööline Tommy Tomson. Fotol näeme teda ootamas Valget ESTO Laeva Tallinna lähel.

jutulek. Aga edaspidi? „Ma arvan, et ESTO peaks siiski kajastama väliseestlaste tegevust, kuid olema kontaktis Eestimaaga. Välismaal või Eestis, see on teine küsimus. Aga osaleksid seal niihästi Eesti kui ka välismaa-eestlased.“

„Ilm tähendab ju kohutavalt palju! Kui ei ole ilma, pole ka õiget peotuju,“ lisas ta. Soovisime talle jõudu ja jaksu uuesti Eestisse tulla ning juhatada, siis juba kolmandat korda nii suurt koori, nagu seisis täna laval.

Rahvapidu jätkus. „Eesti rahvas polegi enam nii häbelik, kui ta oli aastaid tagasi,“ väitis meile rahvapeo juht Heinz Valk, „Mõne loo järel juba läks pidu lahti. Raske on seda peotuju seisma saada.

Eesti inimesed on muutunud lahtisemaks, avatumaks.“ Esitasime härra Valgule veel paar küsimust.

„Mida arvate ESTO toimumisest Eestis?“ „Kui me räägime ESTO-st kui kõigi maailma eestlaste peost, siis Eestis on ju neid kõige rohkem. Selles mõttes on ESTO siin korraldamine lausa kohustuslik. Mina ei ole selle vastu et ESTO-d jääks toimuma Eestis. Igast maailma nurgast koju tulla on palju toredam kui lihtsalt ühte teise välisriiki.“

Rahvapidu kulmineerus ilutulestikuga mäenõlval. Taevasse lendas nii kollaseid, punaseid kui ka roosasid saluute. Ilutulestikku saatis „Karavani“ laul. Kogu see

ilu võttis ka kõige kalgima südamega inimesel silmad märjaks.

Peoga võisid kõik rahule jääda nii korraldajad, tantsijad, lauljad kui ka pealtvaatajad, sest pidu läks korda. Heatujulise maigu andis rahvapidu.

ESTO-lased jätsid teineteisega hüvasti, et taas kohtuda nelja aasta pärast, nagu traditsiooniks on saanud ning läksid väsinult ja õnnelikeks koju magama, sest kodu on seal, kus on kodumaa.

Mida arvata laulu- ja tantsupeo ühendamisest? Arvamusi on erinevaid. Kindlasti oli ta üks vaatamäng, täis lusti ja rõõmu. Silmale ilus vaadata, kõrval kaunis kuulda. (Järg lk. 7)

s Eestisse

Üks number sulas teisesse. Raheteks, mis olid võetud K. epiku, N. Osila, M. Underi, L. ainsalu, V. Grünthal-Ridala, E. iidu ja K.J. Petersoni luulest, ges Mikk Mikiver.

Väike väliseestlasest tüdruk aarika Teose esitas H. Liitoja ulu „Mu esivanemad“.

Tütarlaps oli tubli, tema esitus mas.

R. Eespere ühendkoori lauldud Kojutulekus“ oli oma teatud mboolika — juhatas ju seda Jaan im, Rootsi eestlane. Seim oli nii ure koori ees teist korda.

Esinesid Välis-Eesti tant- rühmad, kes esitasid K. Toropi atud Eesti rahvatantsu „Inglis- id“. Lavastajaks Liina Teose.

Võimlejate numbri ajal hakkas otuli, mis oli seisnud dirigeni- puldi ees, läbi võimlejaterivi kuma tuletorni poole. Tule süt- mist saatis ühendkoori lauldud . Lüdigi (Fr. Kuhlbrasi) Koiit“. Juhatas Ants Üleoja — uljate lemmikdirigent.

ESTO '96 laulu- ja tantsupeotuli i süüdatud. Leek paistis kaugele erele ning kuulutas kogu ailmale estolaste jõudmist koju. Peokõne pidas ESTO '96 troon ja Eesti president Lennart eri, millele järgnes Eesti hümn. da saatis Piirivalve orkester, hatas Arvi Miido.

Järgnesid tantsurühmad, seejärel gakoovid, laste tantsurühmad, eskkoovid ja naiskoovid.

Kavas polnud midagi märkimis-

väärselt uudset. Kuid ka vanu laule ja tantse on võimalik esitada nii, et nad mõjuvad uutena.

Segakooride lauludest võiks esile tõsta P. Sarapiku (J. Liivi) „Ta lendab mesipuu poole“, mida juhatas Toomas Kapten. Laulu tekst sobis suurepäraselt kokku ESTO kultuuripäevade mõtte ning väliseestlaste koju jõudmisega. Lauljatele meeldis aga midagi hoogsamat ja selleks oli Hirvo Surva juhatatud E. Oja (rahvaluule) „Kangakudumise laul“.

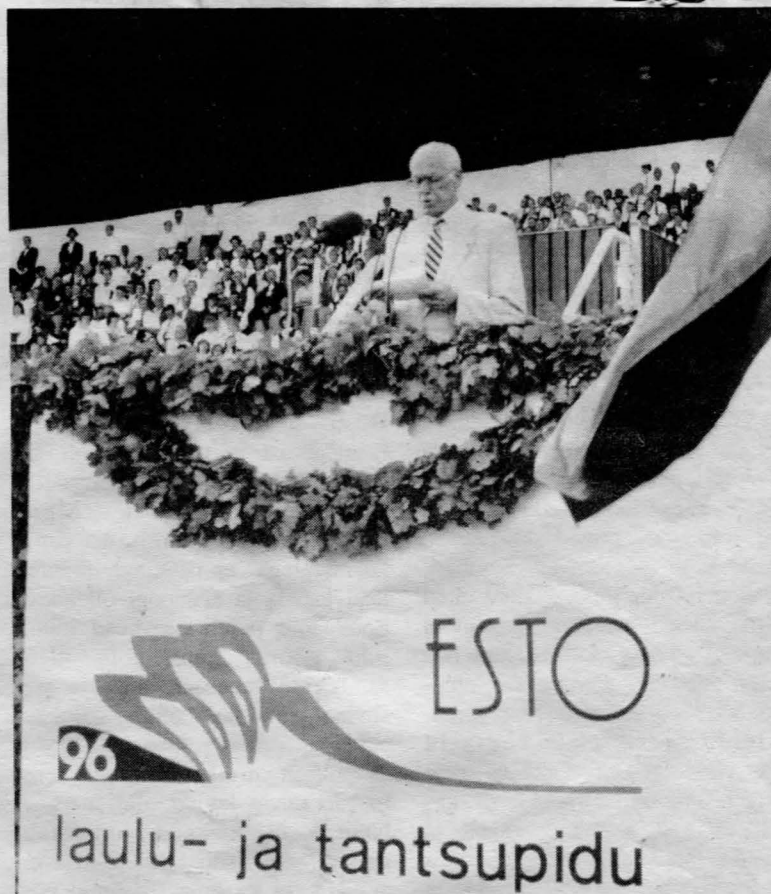
Meeskoovid said oma armastatud dirigendi Jüri Rendi käe all laulda väga toreid laulu — V. Tormise (rahvaluule, P.E. Rummo) „Meeste laulu“, mis tuleb neil alati hästi välja. Publik elas kaasa ning naiskooride ridades tekkis elevus. Meeskoore juhatas ka noor ja andekas välisdirigent Charles Kipper.

Naiskoovid esinesid kahe lauluga ega suutnud üle laulda ei mees — ega segakoore.

Erinevalt väikestest lauljatest, oli väikestele tantsijatele antud võimalus ESTO-l esineda. Laste tantsurühmad esitasid „Koera polka“, mille lavastas M. Saar ja „Tsiki-triki“, lavastajaks E. Jakobson.

Sõna võttis ESTO-de isa ja eestvedaja Robert Kreem. „Suur tänu“, öeldi dirigentidele, üldjuhtidele. Pärjajateks olid „Ellerheina“ lauljad.

Ühendkoori esituses kõlas G. Ernesaksa (L. Koidula) „Mu isamaa on minu arm“, juhatas Kuno Areng. Kahjuks lahkus Gustav Ernesaks ise meie keskelt enne, kui ESTO jõudis Eestisse. Pealtvaatajad seisis, paljudel pisarad silmis, kuulates kodueestlastele justkui teiseks

Lennart Meri peokõnet esitamas.

Foto: Tommy Tomson

hümniks saanud püha laulu.

Kogu laulu- ja tantsupeo kulminatsiooniks oli ühendkoori ja tantsurühmade ühiselt esitatud M. Härma—R. Kulli (F. Karlsoni) „Tuljak“, mida juhatas Ants Üleoja. Et tantsijad saaksid korralikult tantsida, tuli lauljatel muutusi teha mitmes kohas, nii rütmilises kui ka esituslikus küljes. Paljusid lauljaid see aga häiris, teised olid rahul ja rõõmsad.

Kogu peo lavastaja oli Ülo Luht, laule ja tantse saatsid ansambel

Jaan Sommeri juhatusel ja Piirivalve orkester Arvi Miido juhatusel. Kooride lavaliikumise juhiks oli Paul Raud.

Pidu oli lõppenud. Peotuli kustus.

Peol esines 112 sega-, 58 nais-, 31 meeskoori, 40 rahvatantsurühma, 12 laste rahvatantsurühma, 20 võimlemisrühma Eestist, Välis-Eesti lauljaid ja tantsijaid Baltimore'ist, New Yorgist, Portlandist, Torontost, Vancouverist, (Järg lk. 8)